

S E A D

Emiste viljakus tootmisfarmis

pm-mag Varpo Vare, emeriitprof Olev Saveli,
EPMÜ veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut

Teraviljakasvatuseettevõtte ostis pankrotistunud seafarmi ja alustas sealihha tootmist väikese arvu emistega, kellel olid õiged põlvnemisandmed Jõudluskontrolli Keskuse andmebaasis.

Põhikarja emised on enamasti suurt valget tõugu (Y) ja nende ristandid eesti maatõugu kuldiga (LxY). Karjas on ka vähesel määral tagasiristatud (LxLY ja YxLY) ning pjeträäni kombinatsioonidest (PxY ja PxPY) emiseid. On ka teisi ristandemiseid, kes on kantud muu põlvnemisega emiste rühma.

Uurimise all on põhikarja emiste viljakus 2002.–2004. a farmi andmetel ja 2003.–2004. a Jõudluskontrolli Keskuse andmetel (tabel 1). Andmete erinevus tuleneb sellest, et alustades jäeti karja ka emised, kellel puudusid põlvnemisandmed.

Põhikarja emiste arv farmis on kasvanud 190-lt 240-ni, kusjuures jõudluskontrollis oli 2004. aastaks 212 emist. 2005. aasta jooksul peaks kogu kari olema jõudluskontrollis ja puudulike põlvnemisandmetega emised karjast väljas.

Viimasel kolmel aastal on elusalt sündinud põrsaid pesakonnas 9,8...9,9. Emise kohta saadi farmi andmetel parem tulemus 2003. aastal – 19,7 põrsast, jõudluskontrolli andmetel 20,1 põrsast. Emise kohta võõrutati 2003. aastal jõudluskontrolli andmeil 16,2 põrsast. 2004. a võõrutati põrsaid vähem, sest nende kadu suurenes 19,8%-lt 23,9%-le. Põhjuseks on poegimissigala halb mikrokliima ja ka sööda kvaliteedi kõikumine.

Eraldi analüüsi ka emiste viljakust tõugude viisi jõudluskontrolli andmete põhjal 2003. ja 2004. aastal (tabel 2).

Tõulist päritolu arvestades on suure valge tõu emiste arv suurenenud 12, aga pesakondade arv 34 ja põrsaste arv 315 võrra, mis viitab ka emiste intensiivsemale kasutamisele. Selle tulemusena sündis ja võõrutati aastas emise

kohta 1 elus põrsas enam, kuid vaatamata sellele jäävad näitjad alla ristandemistele, va tagasiristatud (LxLY) emised.

Eesti valgete tõugude ristandemiste pesakonnas sündis 10,2 ja 10,6 põrsast pesakonna ning 20,2 ja 21,5 põrsast aastaemise kohta. Tagasiristatud emiste ja pesakondade arv on väike, kuid parema viljakusega olid kombinatsiooni YxLY emised, 2004. aastal ka LxLY. Pjeträäni ja suure valge ristandemised (PxY) kuulusid parema viljakusega emiste rühma. Tagasiristamisel pjeträäniga viljakus halvenes.

Imikpõrsaste kadu varieerus aastati väga suurel määral (YxLY 2003. a 9,8% ja 2004. a 36%), mida võib seletada ka väikese emiste arvuga rühmas. Tõukombinatsioonide vahel olid väiksemad erinevused. Farmi probleemiks ongi liialt suur põrsaste hukkumine imetamisperioodil, elusalt sündinud põrsaste arv pesakonna või aastaemise kohta on rahuldav

Aretustöö hindamiseks uuriti ka 2002.–2004. aastal põhikarja täienduseks valitavate nooremiste testimise tulemusi farmis (tabel 3). Emiste vanus testimisel on noorenenud 2003. a 10 päeva ja 2004. a 20 päeva, kokku ühe kuu võrra, kuid kehamass on jäänud samaks. Sellest võib järeldada, et nooremiste üleskasvatamise tingimused, eriti söötmine, on paranenud, mida kinnitavad ka keskmised ööpäevased massi-iibed.

Koos noorenemisega on küljepekk õhnenud (x1 –4,3 ja x3 –4,7 mm võrra), kuid selja pikima lihase läbimõõt (x2) on jäänud praktiliselt samaks (–0,7mm). Söötmissaadused ei pea seda tendentsi heaks, sest suguemistel tuleb eelistada mõõdukat pekipaksust.

Kuigi tailiha osakaalu arvutatakse kolme näitaja alusel, on määravaks saanud ainult pekipaksuse näitajad (x1 ja x3), väiksema mõjuga on lihase läbimõõt (x2). Kui pekki pidada piisavalt õhukeseks ja soovida lihassmassi suurenemist, tuleb appi võtta valikutunnused, mis aretusprogrammi rakendamise kaudu mõjuks efektiivsemalt. Selleks jääb selja pikima lihase ristlõike e lihassilma pindala, mida peaksid võimaldama uued aparaadid elussigade

Tabel 1. Tootmisfarmi emiste viljakus farmi andmete põhjal

Aasta	Materjal*	Emiseid	Pesakondi	Elusaid põrsaid			Võõrutatud põrsaid			Põrsakadu, %
				kokku	pesakondi	emis/aasta	kokku	pesakondi	emis/aasta	
2002	1	190	345	3424	9,9	18,0	2828	8,1	14,8	17,5
2003	1	200	401	3946	9,8	19,7	3168	7,9	15,8	19,8
	2	130	266	2613	10,1	20,1	2105	7,9	16,2	19,4
2004	1	240	452	4424	9,8	18,4	3415	7,5	14,2	23,9
	2	212	432	4222	9,9	19,8	3289	7,6	15,2	22,1

*) 1 – kogu farmi andmed; 2 – jõudluskontrolli andmed.

Tabel 2. Emiste viljakus tõugude viisi 2003. ja 2004. a

Tõug	Aasta	Aasta- emised	Pesa- kondi	Elusaid põrsaid			Võõrutatud põrsaid			Põrsa- kadu, %
				kokku	pesakond	emis/ aasta	kokku	pesakond	emis/ aasta	
Y	2003	66,4	130	1251	9,6	18,8	1015	7,8	15,3	18,9
	2004	78,8	164	1566	9,5	19,9	1267	7,7	16,1	19,1
Kokku/keskm		165,2	294	2817	9,6	19,4	2282	7,8	15,7	19,0
LxY	2003	31,5	66	676	10,2	21,5	549	8,3	17,4	18,8
	2004	98,1	194	1977	10,2	20,2	1498	7,7	15,3	24,2
Kokku/keskm		129,6	260	1653	10,2	20,5	2047	7,9	15,8	22,8
LxLY	2003	1,8	3	32	10,7	17,8	17	5,7	9,2	46,9
	2004	7,0	14	116	8,3	16,6	98	7,0	14,0	15,5
Kokku/keskm		8,8	17	148	8,7	16,8	115	6,8	13,1	22,3
YxLY	2003	4,5	6	61	10,2	13,6	55	9,2	12,4	9,8
	2004	4,3	10	100	10,0	23,3	64	6,4	14,9	36,0
Kokku/keskm		8,8	16	161	10,1	18,3	119	7,4	13,5	26,1
PxY	2003	12,1	27	273	10,1	22,6	217	8,0	17,9	20,5
PxPY	2004	3,7	9	79	8,8	21,4	57	6,3	15,4	27,8
Muu	2003	14,0	34	320	9,4	22,9	252	7,4	18,0	21,3
	2004	20,9	41	384	9,4	18,4	305	7,4	14,6	20,6
Kokku/keskm		34,9	75	704	9,4	20,2	557	7,4	16,0	20,9

Tabel 3. Nooremiste testimise tulemused 2002.–2004. aastal

Tõug	Aasta	Emiseid	Vanus, päeva	Kehamass, kg	Piglog 105 näidud, mm			Tailiha, %	Massi- iive, g
					x1	x2	x3		
Y	2002	48	218,5	115,8	17,1	54,9	18,0	57,36	476,5
	2003	48	223,4	110,9	15,4	53,1	16,6	58,40	464,1
	2004	58	190,3	106,2	12,1	52,3	12,3	61,54	536,3
LxY	2002	29	229,3	114,2	15,9	53,0	16,5	58,27	448,4
	2003	105	198,9	108,0	12,3	55,1	12,4	61,85	520,0
	2004	103	186,7	112,0	12,3	54,3	12,7	61,56	556,7
LxLY	2002	1	202,0	100,0	13,0	48,0	13,0	60,32	495,0
	2003	7	194,1	104,4	13,6	51,9	14,4	59,91	529,3
	2004	5	208,6	114,0	8,4	58,4	10,4	64,49	494,8
YxLY	2002	5	215,0	120,2	16,6	53,0	18,2	57,15	484,2
	2003	3	266,0	116,0	15,3	54,3	17,0	58,35	376,6
PxY	2002	3	231,3	113,7	14,7	60,0	15,3	60,25	439,2
Muu	2002	14	187,4	104,3	13,8	53,6	14,8	59,91	542,8
	2003	1	190,0	115,0	15,0	55,0	18,0	57,99	549,5
	2004	14	176,1	103,0	9,6	51,6	10,4	63,17	577,7
Keskmine	2002	100	217,3	113,7	16,2	54,2	17,0	58,09	477,1
	2003	164	207,1	108,9	13,3	54,3	13,8	60,67	501,6
	2004	180	187,6	109,5	11,9	53,5	12,3	61,76	550,1
2002–2004		444	201,5	110,2	13,4	54,0	13,9	60,53	515,7

testimisel või lihakehade hindamisel, kuid alles nende vanemate hindamise, valiku ja parimate sugusigade laialt kasutamisel.

Testitud nooremised olid valdavalt eesti valgete tõugude ristandemised ja suurt valget tõugu, teisi kombinatsioone oli vähe. Tailiha osakaal oli ristandemistel suurem kui puhtatõulistel

Põhikarja täienduseks valitud nooremiste testitulemused näitasid, et tootmisfarmi aretustöö on andnud aasta-aastalt paremaid tulemusi. Pekipaksus on juba piisavalt väike, sest karja võetavad emised võivad pärast esimest poegimist ja imetamist liiga kõhnaks osutada, kuna neid uuesti üles sööta on väga raske. Uued suunad on võetud tailiha osakaalu suurendamisele.

H O B U S E D

Sugutäkkude paigutus Eestis

EESTI TÕUG

Jrk	Nimi	Snd	Värvus	Isa	Em	Emaisa
EHS						
Ahti 228E liin						
1.	AKU 684E paikneb: Pihtla Hobusekasvandus, Saaremaa, kontakt: Ülo Metsmaker tel 515 9611	1990	tume-hiirjas	Aabram 599E	Eti 3379E	Edkar 567E
2.	AKSEL 722E paikneb: Luulupe k, Leisi v, Saaremaa, kontakt: Heino Kallas tel 514 5586	1999	hall	Ando 537E	Torma 3435E	Toover 556E
Raspel 70E liin						
1.	ROSETT 600E paikneb: Arma Ratsatalu, Rutja k, Lääne-Virumaa, kontakt: Mare Kalme tel 5340 3806	1983	kollane	Rops 386E	Ami 3248E	Ampiir 444E
2.	RALLIK 688E paikneb: Pärna t, Lammiku k, Tartu v, Tartumaa, kontakt: Hillar Kald tel 506 8690	1991	tume-võik	Remmik 665E	Tolla 3372E	Tork 581E
3.	RAKSEL 725E paikneb: Soonlepa k, Pühalepa v, Hiiumaa, kontakt: Mati Paljasma tel 463 2052	1999	tume-kõrb	Roman 691E	Esta 3640E	Elkar 598E
4.	RANNIK 747 E paikneb: Pihtla Hobusekasvandus, Pihtla v, Saaremaa, kontakt: Ülo Metsmaker tel 515 9611	2002	võik	Rolf 716E	Taalia 3792E	Tuljak 666E
Vuhti 136E liin						
1.	VIGUR 682E paikneb: Maria t, Kõpu k, Tõstamaa v, Pärnumaa, kontakt: Enn Rand tel 503 6066	1989	helevõik	Vilkur 471E	Aira 3269E	Ampiir 444E
2.	VIKS 708E paikneb: Vidrike k, Otepää v, Valgamaa, kontakt: Maarika Vahter tel 504 4376	1995	kõrb	Vigur 682E	Tiina 3234E	Trombet 404E
Taube 60E liin						
1.	TUKKER 703E paikneb: Sõmerpalu mõis, Sõmerpalu v, Võrumaa, kontakt: Lauri Aaspõllu tel 509 1069	1993	must	Tukk 520E	Riti 3460E	Rips 662E
Eni 8E liin						
1.	ELKAR 598E paikneb: Räägu k, Sauga v, Pärnumaa, kontakt: Maret Kärsti tel 5645 5431	1982	kõrb	Episood 393E	Valli 2909E	Võlur 300E
2.	ELDER 706E paikneb: Luulupe k, Leisi v, Saaremaa, kontakt: Heino Kallas tel 514 5586	1994	tume-kõrb	Elkar 598E	Arda 3275E	Askar 475E
3.	ELTON 751 E paikneb: Kobratu k, Tartu v, Tartumaa, kontakt: Jüri Somelar tel 735 2098	2001	kõrb	Elder 706E	Vanilli 3700E	Vaks 969E
Erasugutäkkud						
Ahti 228E liin						
1.	ANDI 718E paikneb: Matsalu k, Lihula v, Läänemaa, omanik: Aleksei Lotman tel 506 0879	1989	raudjas	Ando 537E	Taiga 3086E	Tooder 347E
2.	ADAM 717E paikneb: Kõivu-Andrese t, Kõivu k, Haaslava v, Tartumaa, omanik: Heldur Peterson tel 511 9632	1996	tume-võik	Ando 537E	Rilme 3361E	Rool 465E